

Revolucja w procesie karnym staje się faktem.

1 lipca tego roku wejdzie w życie pozostała zasadnicza część przepisów ustawy z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2013.1247). Zmiany, które za jej sprawą dotkną (a w pewnym zakresie już dotknęły) polski proces karny, bez wielkiej przesady można porównać do sytuacji wejścia w życie nowego kodeksu postępowania karnego.

Przede wszystkim **postępowanie stanie się bardziej kontradiktoryjne**. Inicjatywa dowodowa należeć będzie głównie do stron procesu, a dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z urzędu będzie możliwe jedynie w wyjątkowych przypadkach (art. 167 Kodeksu postępowania karnego [dalej: kpk]). Co istotne, strony będą miały możliwość przeprowadzenia zawnioskowanych przez siebie dowodów niezależnie od obecności oskarżonego na rozprawie, dla którego udział w niej będzie już tylko prawem, a nie jak dotąd – obowiązkiem (art. 374 § 1 kpk). Aktywność stron będzie miała także swe przełożenie w działaniu zasady „*in dubio pro reo*”, zgodnie z którą **na korzyść oskarżonego rozstrzygać się będzie nie tylko niedające się usunąć wątpliwości, ale i te, których nie usunięto w postępowaniu dowodowym** (art. 5 § 2 kpk). Nowością procesową będzie również zakaz przeprowadzania i wykorzystywania dowodów uzyskanych za pomocą czynu zabronionego (art. 168a kpk).

W związku z przemodelowaniem postępowania dowodowego, **istotne zmiany dotkną również postępowanie odwoławcze**. Strona nie będzie mogła już podnosić zarzutu nieprzeprowadzenia przez sąd określonego dowodu, jeżeli nie składała w tym zakresie wniosku dowodowego, jak i zarzutu przeprowadzenia dowodu z urzędu mimo braku wniosków strony (art. 427 § 4 kpk), zaś sąd odwoławczy będzie miał mniejsze uprawnienia w zakresie rozpoznania sprawy, bowiem co do zasady będzie zobligowany do jej przeanalizowania jedynie pod kątem podniesionych przez stronę w apelacji kwestii (art. 433 § 1 kpk).

Innym istotnym przejawem kontradiktoryjności jest również zmiana wprowadzająca niczym nieograniczone **prawo prokuratora do cofnięcia aktu oskarżenia** do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej, a w toku tego przewodu – o ile oskarżony wyrazi na cofnięcie zgodę, a pokrzywdzony nie przystąpi do sprawy w charakterze oskarżyciela posiłkowego (art. 14 § 2 kpk i art. 54 § 2 kpk).

W związku z oddaniem procesu w ręce stron, pojawią się także nowe regulacje dotyczące wyznaczania na wniosek lub z urzędu obrońcy (już nie tylko w osobie adwokata, ale również i radcy prawnego – art. 82 kpk) lub pełnomocnika.

Co prawda w postępowaniu przygotowawczym podejrzany – co do którego nie będą zachodziły przesłanki obligatoryjnego posiadania obrońcy – dla przyznania obrońcy z urzędu dalej będzie musiał wykazać, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony (art. 78 § 1 kpk), to jednak **w postępowaniu przed sądem takie przyznanie będzie następowało na wniosek oskarżonego niezależnie od jego sytuacji majątkowej** (art. 80a kpk). W zależności od wyniku procesu, oskarżony będzie jednak mógł być obciążony kosztami wyznaczenia obrońcy z urzędu (art. 338 § 1a kpk).

Lipcowe zmiany dotkną także **procesowych uprawnień pokrzywdzonego**, który swoje prawo do złożenia wniosku o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody będzie mógł dzięki noweli zrealizować aż do zamknięcia przewodu sądowego, a nie jak do tej pory – do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej (art. 49a kpk). Ponadto, pokrzywdzony będzie miał prawo w pewnych przypadkach, w których sprawca naprawi szkodę lub zadośćuczyni wyrządzonej krzywdzie, złożyć wniosek o umorzenie postępowania (art. 59a Kodeksu karnego).

Już obowiązują.

Z obowiązujących zmian warto wskazać tę, która nakłada na prokuratora **obowiązek niezwłocznego udostępnienia akt sprawy w części zawierającej treść dowodów wskazanych we wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania** (art. 156 § 5a kpk) – regulacja ta jest jednym z przejawów rozszerzenia nowelą dostępu stron do akt postępowania przygotowawczego.

Poszerzono również krąg podmiotów uprawnionych do zaskarżenia postanowienia o umorzeniu śledztwa poprzez przyznanie tego prawa w pewnych przypadkach osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie, jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia, a wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw (art. 306 § 1a pkt 3 kpk). W praktyce oznacza to możliwość złożenia zażalenia na postanowienie o umorzeniu śledztwa np. przez osobę będącą w istocie ofiarą przestępstwa fałszerstwa dokumentu, a która – z uwagi na to, iż w świetle przepisów nie ma statusu pokrzywdzonego – nie miała do czasu zmiany procedury realnego wpływu na postępowanie w sprawie.

źródło: ustawa z 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2013.1247)

Opracowanie: Ewa Koper – adwokat

Jesteśmy w posiadaniu pełnych danych związanych ze sprawami omawianymi w niniejszej publikacji.

Newsletter dostarczany jest bezpłatnie, w szczególności Klientom kancelarii. Treść publikacji nie jest formą doradztwa prawnego.

